

# Lietuvos užsienio politikos prioritetai ir aktualijos

Dr. Laurynas Jonavičius

VU TSPMI

# Lietuvos užsienio politikos darymas

## Pagrindiniai veikėjai

- Prezidentas
- Vyriausybė
- Užsienio reikalų ministerija
- Seimas
- AOTD, VSD
- Interesų grupės

# Lietuvos užsienio politikos darymas

## LR Prezidentas (pagal LR Konstitucijos 84 straipsnį):

- sprendžia pagrindinius užsienio politikos klausimus ir kartu su Vyriausybe vykdo užsienio politiką;
- pasirašo LR tarptautines sutartis ir teikia jas Seimui ratifikuoti;
- Vyriausybės teikimu skiria ir atšaukia LR diplomatinčius atstovus; priima užsienio šalių diplomatinių atstovų įgaliojamuosius ir atšaukiamuosius raštus; teikia aukščiausius diplomatinčius rangus ir specialius vardus.
- priima sprendimus dėl gynybos nuo ginkluotos agresijos, karo padėties įvedimo, mobilizacijos ir teikia šiuos sprendimus tvirtinti Seimui;

# Lietuvos užsienio politikos darymas

## LR Seimas (pagal LR Konstitucijos 67 straipsnį):

- ratifikuoja ir denonsuoja LR tarptautines sutartis, **svarsto kitus užsienio politikos klausimus;**
- įveda tiesioginį valdymą, karo ir nepaprastąją padėtį, skelbia mobilizaciją ir priima sprendimą panaudoti ginkluotąsias pajėgas;

## **Pagal LR Seimo statutą:**

- vykdo užsienio politiką vykdančių Vyriausybės institucijų parlamentinę kontrolę, svarsto ir teikia pasiūlymus dėl užsienio politikos formavimo ir vykdymo

**Pagrindinis vaidmuo – Užsienio reikalų komitetui**

**Faktinė įtaka priklauso nuo politinės konjunktūros**

# Lietuvos užsienio politikos darymas

## LR Vyriausybė:

- kartu su Prezidentu **vykdo** užsienio politiką;
- užmezga diplomatinius santykius ir palaiko ryšius su užsienio šalimis ir tarptautinėmis organizacijomis;
- LR diplomatinė tarnyba - įgyvendina ir vykdo Respublikos Prezidento, LR Seimo ir LR Vyriausybės nustatytą užsienio politiką.

## **Pagal Konstituciją – užsienio politikos įgyvendintoja**

**URM dėl savo santykinai didelio svorio (informacijos, ryšių palaikymo) vaidina nemenką vaidmenį ir užsienio politikos formavime**

# Lietuvos užsienio politikos darymas

## Lietuvos diplomatinės atstovybės:

- Ambasados – 38;
- Generaliniai konsulatai – 8;
- Konsulatai – 3
- Nuolatinės atstovybės prie Tarptautinių Organizacijų – 8

# **TRUMPA ISTORIJA**

**1990-1993 - Sugrįžimas į pasaulį**

**1993-2004 – Euroatlantinė integracija**

**2004-2010 – Regioninė lyderystė**

**2010-2015 – Užsienio politikos  
pragmatizacija (adaptacija)**

1990 - 1993

## **Pagrindiniai šalies tikslai:**

- Sulaukti tarptautinio valstybės pripažinimo;
- Įstoti į tarptautines organizacijas;
- Užtikrinti išorinį šalies suverenitetą (t.y. išvesti užsienio šalies kariuomenę);



# 1993 - 2004

## **1994 m. – Lietuvos užsienio politikos koncepcija:**

- 1) narystė NATO;
- 2) narystė ES;
- 3) geri santykiai su kaimynais.

1994-1998 m. pagrindinis prioritetas – narystė  
NATO

2004 - 2009

**Lietuva – Vakarų periferija**

**Lietuva – Regiono centras**

**Lietuva – tiltas tarp Rytų ir Vakarų**

„Šiandien siūlau naują, platesnę doktriną. Aš regiu Lietuvą - regiono lyderę per narystės ES ir NATO kokybę, per aktyviai plėtojamus kaimyninius santykius. Matau Lietuvą, kaip savotišką regiono centrą, o Vilnių – regiono sostinę.“

A.Paulauskas

# 2010 – 2015 (I)

## 2010-2013 - Užsienio politikos pragmatizacija

- Vidaus politikos pokyčiai
- Pasikeitusi tarptautinė konjunktūra

Nauji prioritetai (išlaikant senuosius):

- Lietuvos santykių su Europos šalimis aktyvinimas
- Dėmesys bendradarbiavimui su Šiaurės šalimis (NB8 ir NB6 formatų stiprinimas)
- Energetinio saugumo užtikrinimas (LNG, jungtys + bendros ES energetikos politikos skatinimas)

## 2010 – 2015 (II)

### 2013 – 2015 – tarptautinės aplinkos pokyčiai ir geopolitikos sugrįžimas

- Geopolitinė aplinka, instituciniai veiksniai ir tarptautinė situacija koregavo Lietuvos užsienio politikos elgesį:
- Agresyvjanti Rusijos politika kaimynystėje
- Pirmininkavimas ES Tarybai 2013 m. + Rytų partnerystės viršūnių susitikimas Vilniuje 2013 m. lapkritį
- Įvykiai Ukrainoje

# Trys Lietuvos užsienio politikos leitmotyvai

## **Lietuva – mažoji valstybė**

- INTEGRACIJA
- AKTYVUMAS
- INTERNACIONALIZACIJA

## **Lietuva – transatlantinės bendruomenės narė**

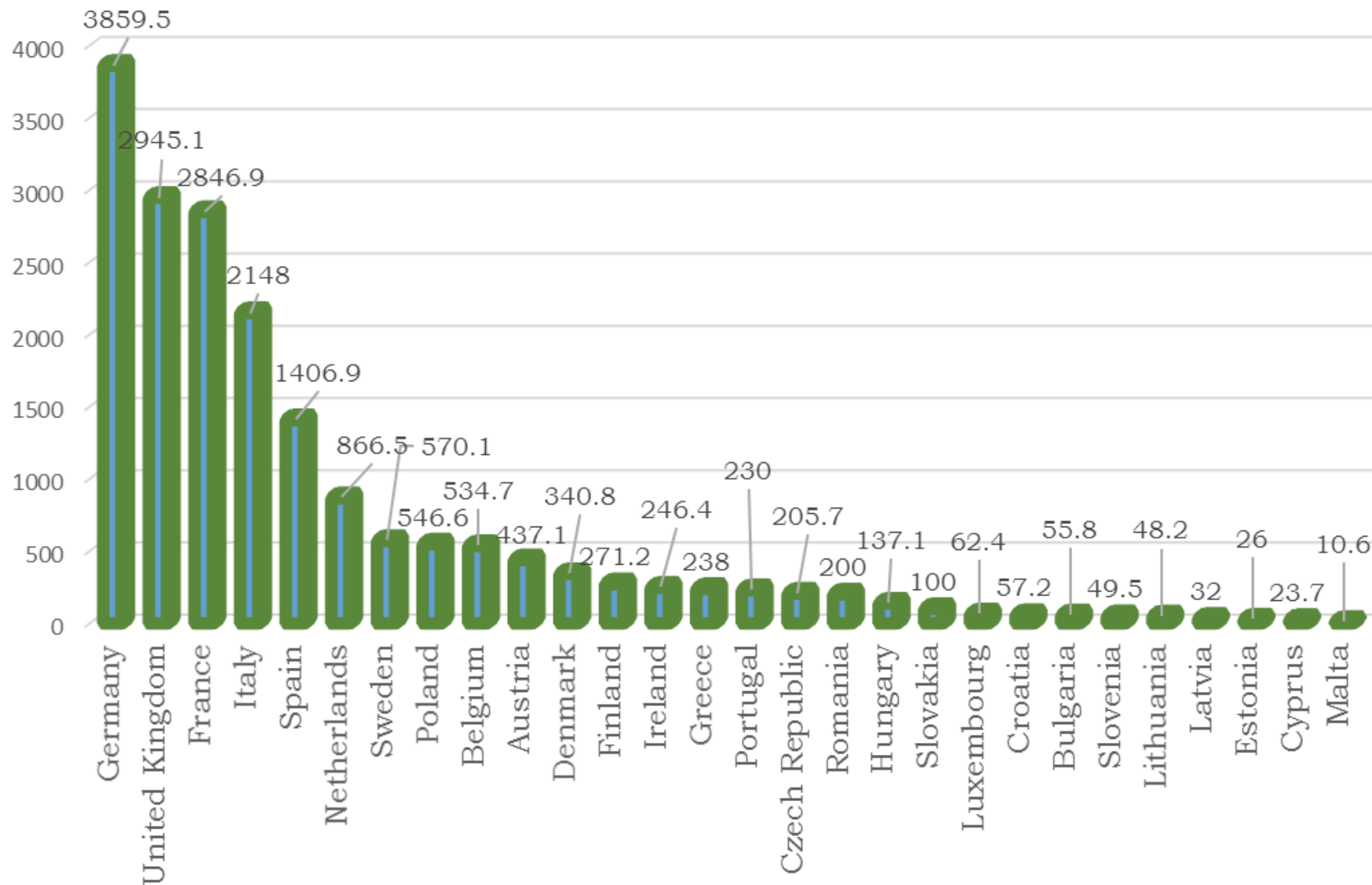
- SANTYKIS SU EUROPA (NAUJOJI vs. SENOJI)
- EUROPOS SANTYKIS SU JAV
- KARINIS SAUGUMAS ir EKONOMINĖ GEROVĖ

## **Lietuva – Rusijos kaimynė**

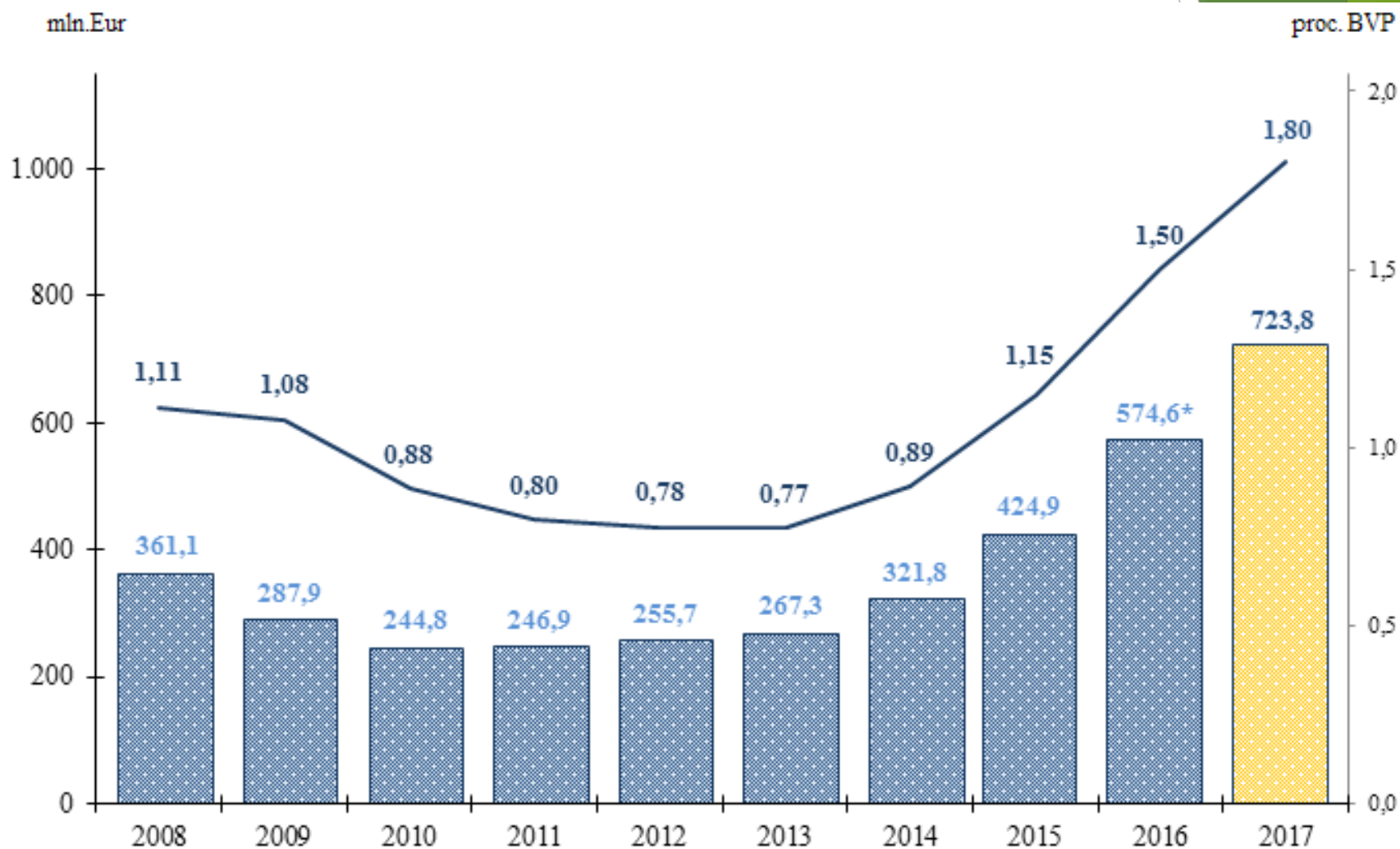
UŽSIENIO POLITIKOS ATRAMOS TAŠKAS

VIDAUS POLITIKOS VEIKSNYS

## GDP (billions USD)

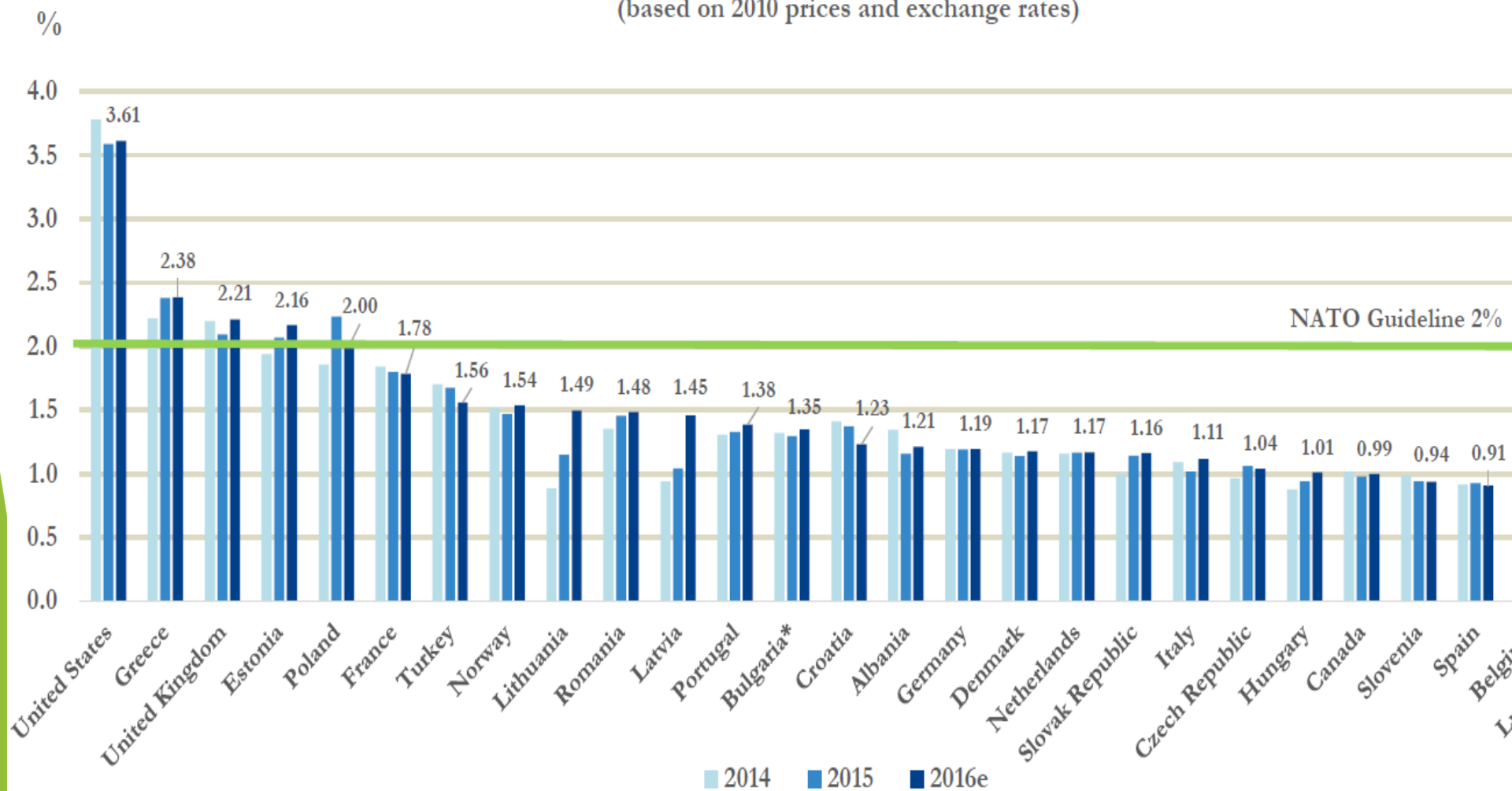


# 2008–2017 M. KAM ASIGNAVIMŲ DINAMIKA



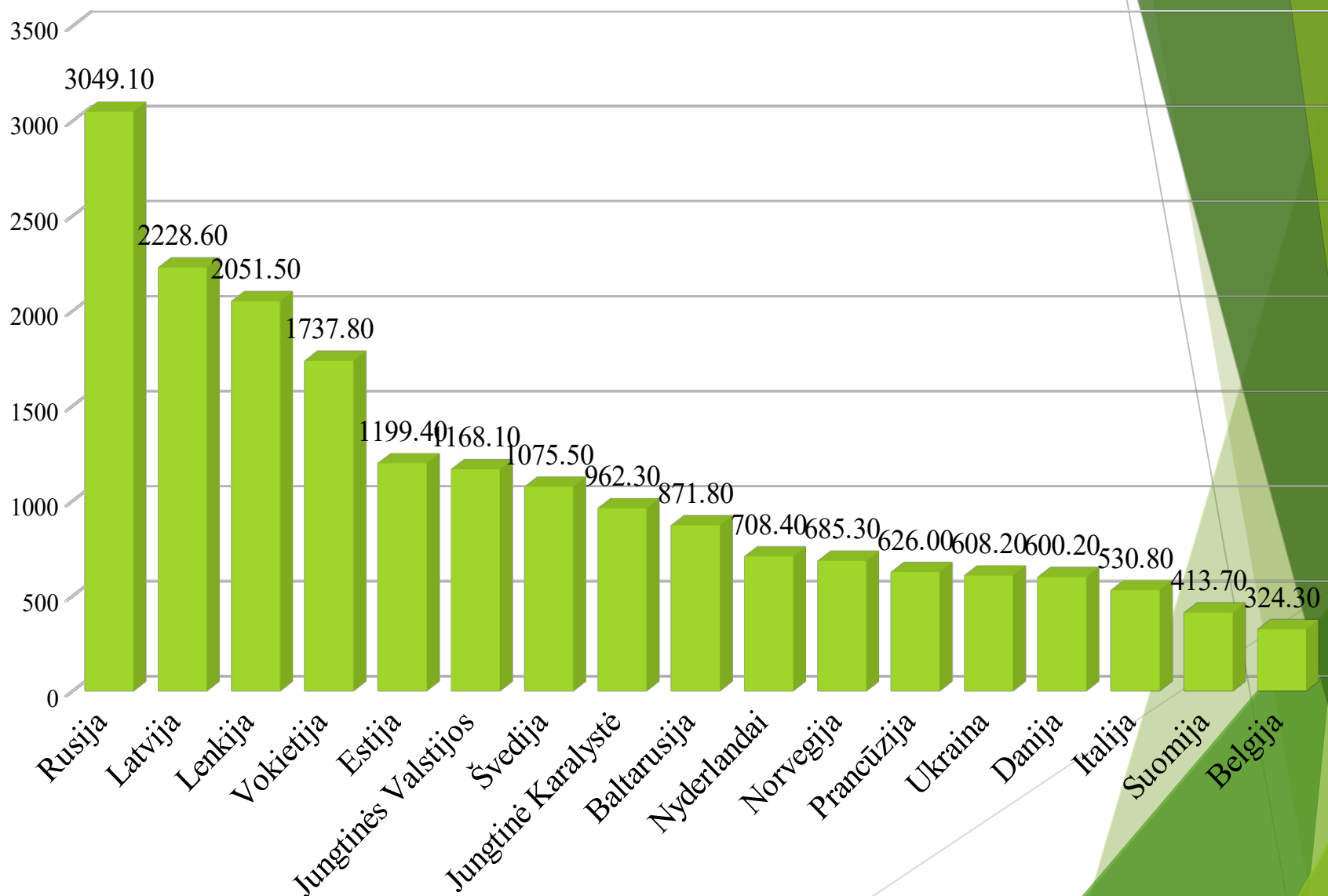
# Graph 2 : Defence Expenditure as a share of Gross Domestic Product

(based on 2010 prices and exchange rates)

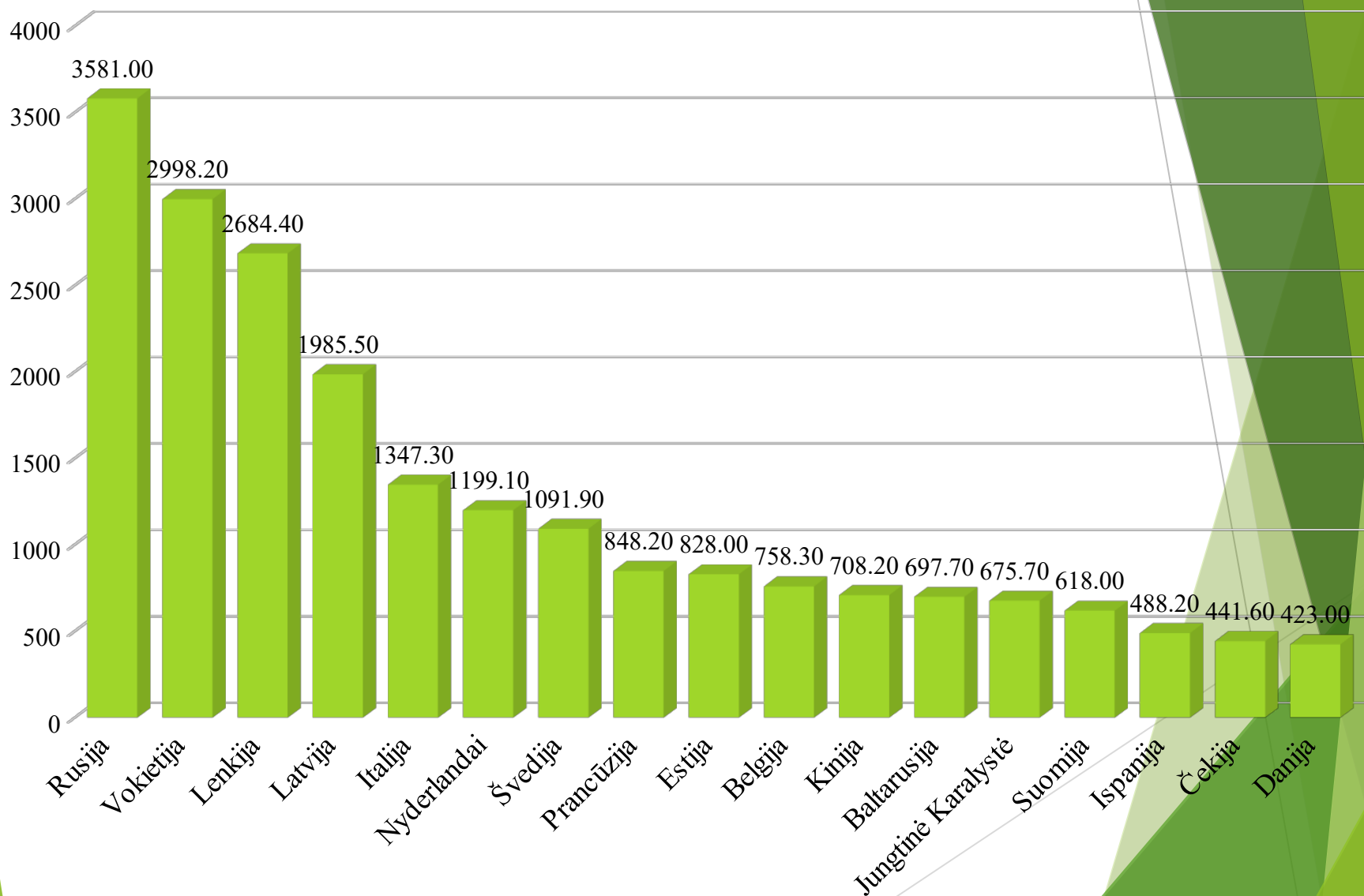




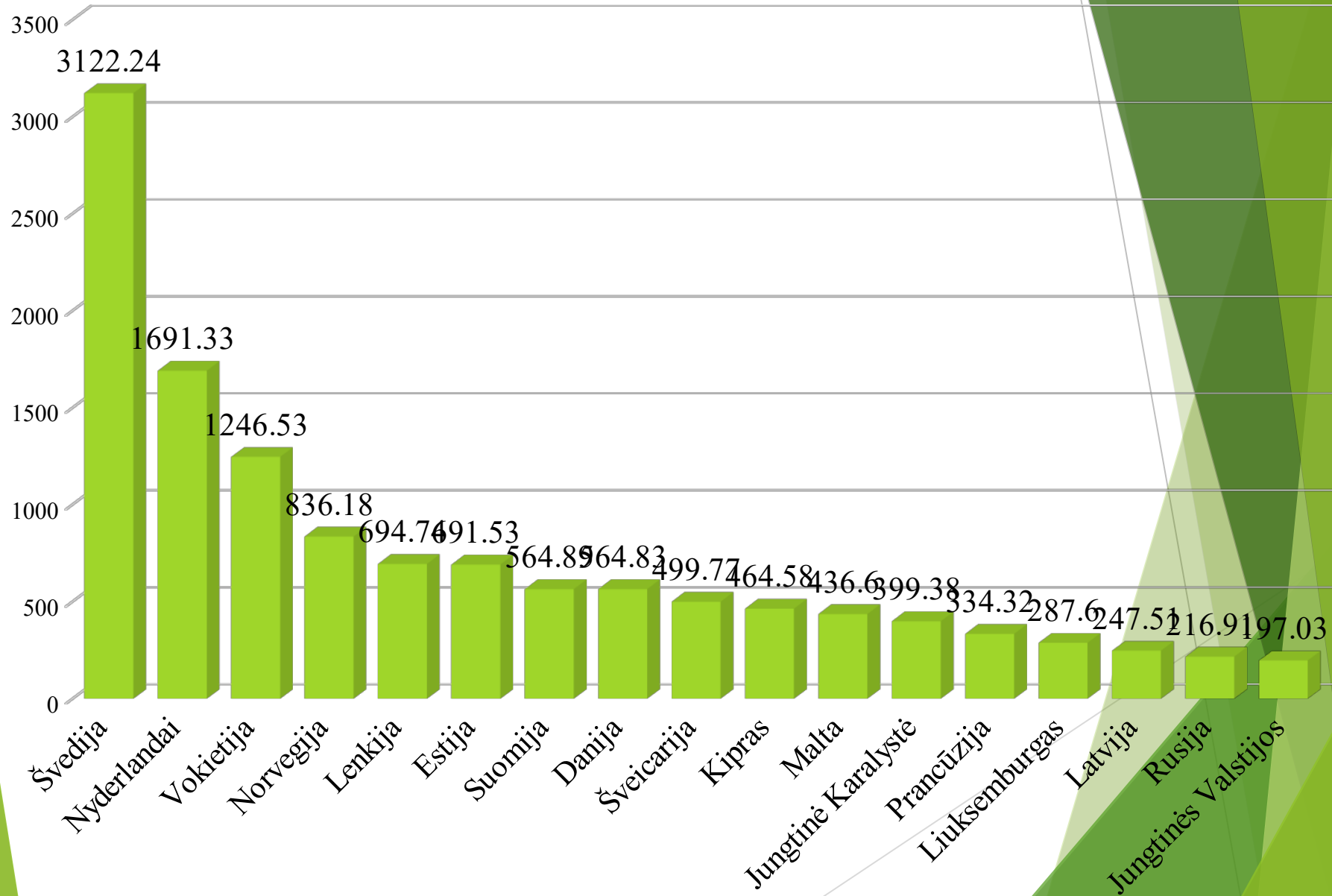
# Pagrindiniai Lietuvos eksporto partneriai, 2016 m.



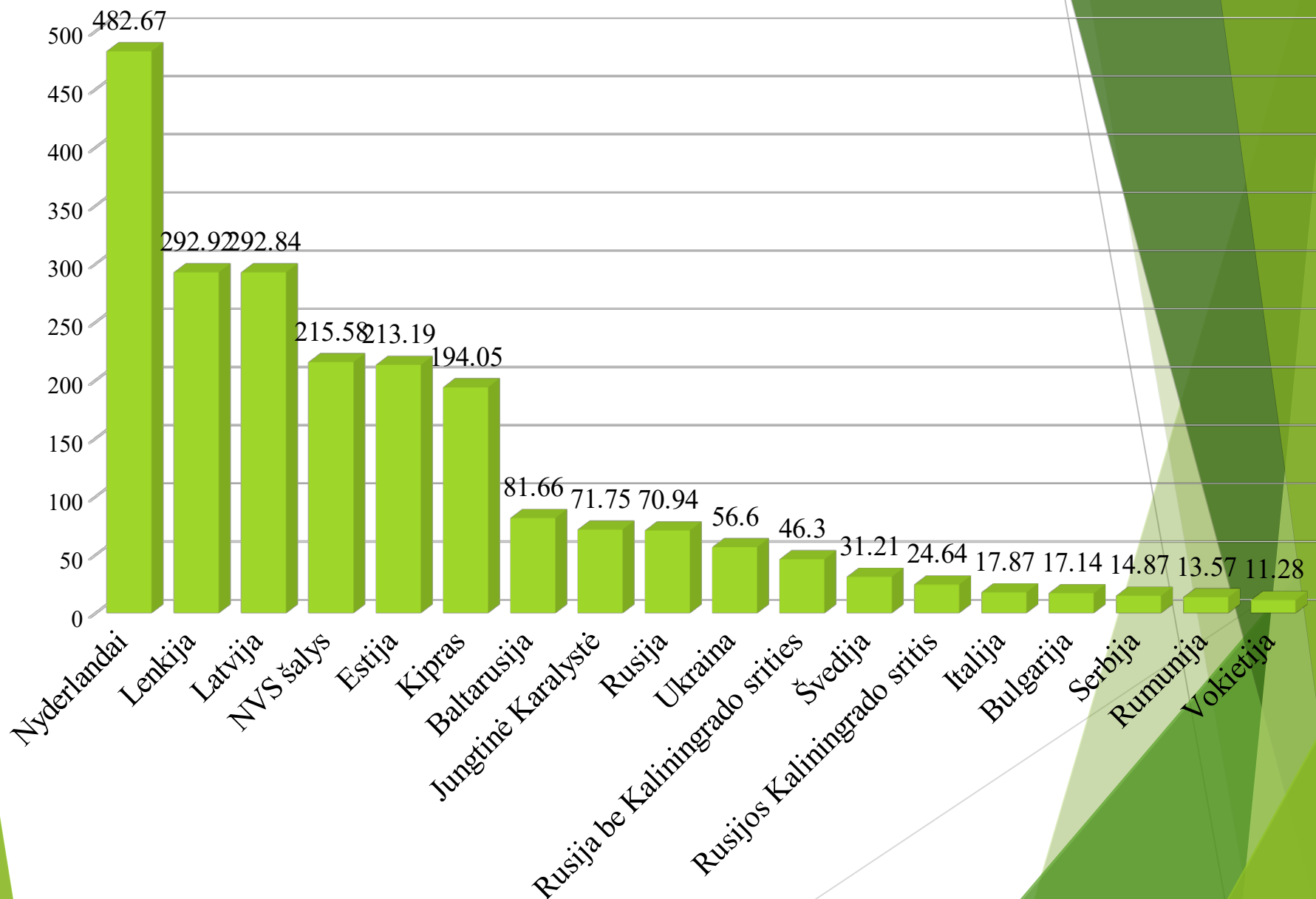
## Pagrindiniai Lietuvos importo partneriai, 2016 m.



## Didžiausi užsienio investuotojai Lietuvoje (2015 m. pabaiga, mln. EUR)



## Tiesioginės Lietuvos užsienio investicijos (2015 m. pabaiga, mln. EUR)



# Prioritetai ir aktualijos

# LR URM veiklos prioritetai 2015 m.

1. Prisidėti prie ūkio konkurencingumo didinimo **ekonominės diplomatijos** priemonėmis
2. Diplomatinėmis priemonėmis prisidėti prie **strateginių energetikos projektų** įgyvendinimo
3. Užtikrinti **glaudesnę sąveiką su ES ir NATO narėmis**, stiprinti bendradarbiavimą su kaimynais
4. Prisidėti prie **regioninio ir tarptautinio saugumo stiprinimo**, dalyvauti formuojant NATO politiką ir stiprinant transatlantinius ryšius
5. Užtikrinti konsulinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, **stiprinti užsienio lietuvių ryšius su Lietuva**

# Politinių partijų susitarimas dėl 2014-2020 m. užsienio, saugumo ir gynybos politikos

## Geopolitinė aplinka:

- Rusijos grėsmė – pagrindinė varomoji jėga
- Strateginis JAV vaidmuo Europos saugume

## Tikslai:

- ES integracijos saugumo srityje stiprinimas
- ES energetinės nepriklausomybės stiprinimas
- Euro įvedimas
- Lietuvos integracija į ES energetinę sistemą
- Parama ES ir NATO plėtros politikai

Pagalba ES Rytų partnerystės šalims siekiant integracijos į ES ir NATO

# Politinių partijų susitarimas (tęsinys)

## Tikslai (karinio saugumo srityje):

- Aktyvi veikla įgyvendinant NATO strateginę koncepciją
- Aktyvus dalyvavimas NATO, ES, ESBO konfliktų sureguliuavimo/prevencijos veikloje
- Bendradarbiavimo su JAV stiprinimas, JAV karinių pajėgų Lietuvoje buvimo didinimas
- Aktyvinti karinį bendradarbiavimą E-Pine formate (su Šiaurės šalimis)
- Iki 2020 pasiekti 2 proc./BVP gynybos finansavimą
- Stiprinti sienų (su RU ir BLR) apsaugą
- Remti NATO priešraketinės gynybos plėtrą regione



# Politinių partijų susitarimas (tęsinys)

## Tikslai („minkštojo“ saugumo srityje):

- Stiprinti Lietuvos žvalgybos institucijas ir kontržvalgybinę veiklą
- (Teisinėmis priemonėmis) riboti informacinių atakų ir propagandos poveikį
- Stiprinti patriotiškumo ir pilietiškumo ugdymą mokyklose
- Stiprinti kibernetinį saugumą (įkurti šią veiklą koordinuojančią instituciją)

# Saugumo politika

- **NATO buvimo Lietuvoje didinimas**
  - Oro policijos misija
  - NATO bazių steigimas
  - NATO pratybos
- **NATO kolektyvinės gynybos principo akcentavimas**
  - 5 straipsnio svarba
  - Atgrasymas, paremtas branduolinių, konvencinių ir priešraketinės gynybos pajėgumų deriniu
- **Informacinis saugumas**
- **Kibernetinis saugumas**

# Energetinė politika

- **ES bendros energetikos rinkos sukūrimas**
- **Trečiojo ES energetikos paketo įgyvendinimas elektros ir dujų sektoriuje**
- **Baltijos Energetikos rinkos jungčių planas (*BEMIP*)**
  - LitPol Link (su Lenkija)
  - NordBalt (su Švedija)
  - Nord-Pool-Spot – elektros biržų integracija
  - Lietuvos ir Lenkijos dujotiekių sujungimas (GIPL)
- **Sinchroninis įsijungimas į Kontinentinės Europos tinklų sistemą ENTSO-E**
- **Regioninė Visagino atominė elektrinė**
- **Suskystintų dujų terminalas Klaipėdoje**
- **Skalūninių išteklių paieška**

# Ekonominė diplomatija

- **Naujų rinkų paieška (alternatyva Rusijai)**
- **Verslo interesų ir politinių interesų suderinamumas**
  - Verslo noras išlaikyti Rusijos rinką
  - Orientacija į Rytų rinkas (Centrinė Azija, Persų įlanka, Kinija)
- **Ryšiai su JAV (TTIP)**
- **Narystės EBPO siekis**

# Lietuvos strateginės partnerės

- ▶ **Latvija**
- ▶ **Estija**
- ▶ **JAV**
- ▶ **Ukraina**
- ▶ **Lenkija**
- ▶ **Prancūzija**

# Lietuva ir Baltijos šalys

## **Bendradarbiavimas saugumo srityje - stabiliausias:**

- BALTRON, BALTNET, BALTFOR, BALTDEFCOL

## **Kiti projektai:**

- Via Baltica
- Rail Baltica

**Uostų konkurencija**

**Nesutarimai dėl Visagino AE statybos**

**Oro policijos misija**

# Lietuva ir Šiaurės šalys

**Suaktyvėjimas nuo 2009 m.**

- **Lietuvos bankų sektorius**
- **Svarbus užsienio investicijų šaltinis (>40%)**
- **NB-8 (5+3 – Vyriausybės)**
- **NB-6 (ES rėmuose)**
- **NORDEFECO**
- **Energetika (Norvegija – LNG)**

# **Lietuva ir Lenkija (1)**

## **Diskursas – santykiai atšalę (nuo 2010)**

- **Lenkijos orientacija į Veimara**
- **Lenkijos bandymai su Rusija**
- **Lietuvos persiorientavimas į Šiaurę**
- **Lyderių pasikeitimas, jų ambicijos**
- **Tautinių mažumų klausimas**

**Objektyvaus santykių „blogėjimo“ paaiškinimo nėra**



# Lietuva ir Lenkija (2)

## Praktinis bendradarbiavimas

- Strateginės partnerės
- Bendri interesai Rytų Partnerystėje
- LITPOLUKRBRIG
- Bendros saugumo grėsmės (gynybinių interesų sutapimai)
- Stiprūs ekonominiai ryšiai
- Energetika (Orlen, LitPolLink, GIPL)

## Problemos

- Tautinės mažumos (LLRA įtaka)
- Problemų ieškojimas (žiniasklaida, politikai)

# Lietuva ir Baltarusija

- Dviejų juostų (*double-track*) politika – demokratijos skatinimas ir ekonominiai interesai
- Problema – Baltarusijos balansavimas tarp Rusijos ir Europos (sunku neapsigauti)
- Sankcijos aukščiausiems BLR pareigūnams
- Klaipėdos uostas – Lietuvos geležinkeliai
- Baltarusijos turistai
- Parama Baltarusijos opozicijai
- Astravo atominė

# Lietuva ir JAV

- **Pagrindas – saugumo politika per transatlantinio ryšio stiprinimą (NATO)**
- **Ekonominiai klausimai – erdvė santykių stiprinimui (TTIP)**
- **Energetika – skalūnai, LNG eksporto galimybės (energetinio saugumo centras)**
- **Lietuvos politika – „prisišliejimas“ bet atsižvelgiant į esminius interesus Europoje**

# Lietuva ir ES

## **Lietuvos pirmininkavimo ES Tarybai prioritetai:**

- Energetinio saugumo stiprinimas
- ES Baltijos jūros regiono strategijos įgyvendinimas
- Rytų partnerystės valstybių suartėjimas su ES
- Veiksminga ES išorės sienų apsauga

## **Rytų Partnerystė + santykiai su Rusija**

- Narystės ES perspektyva, DCFTA, bevizis režimas
- Sankcijos + santykių stabdymas

## **Bendra energetinė politika**

## **Laisvos prekybos skatinimas**

## **Bendros saugumo ir gynybos politikos stiprinimas**

# Lietuva ir Rusija

## Aktualijos ir prioritetai

- Energetinė nepriklausomybė
- Ekonomikos diversifikavimas
- Informacinis saugumas
- Sankcijos (išlaikymas + stiprinimas)
- Kaliningradas (militarizavimas)
- Istorinė atmintis (okupacijos žala)

## Instrumentai

- Griežta pozicija ES/NATO viduje
- Dvišalių klausimų internacionalizavimas

**LR Seime atstovaujamų politinių partijų susitarimas dėl 2014-2020 metų Lietuvos Respublikos užsienio, saugumo ir gynybos politikos strateginių gairių (2014-03-29)**

**LR Užsienio reikalų ministerijos 2014-2016 m. strateginis veiklos planas (2014-01-28)**

**Šešioliktosios vyriausybės 2012–2016 metų programa – XXI skyrius ES ir užsienio politika (2012-12-13)**

**Lietuvos parlamentinių partijų susitarimas dėl gynybos politikos 2012 – 2016 m. (2012-05-08)**

**Dovilė Jakniūnaitė (sud.) Ambicingas dešimtmetis: Lietuvos užsienio politika 2004-2014, Vilniaus Universiteto leidykla, 2015**

**Ačiū už dėmesį!!!**